

(Re)Llegir Aurora Bertrana: *Paradisos oceànics* i *Tres presoners*

Neus Real

El 2017, l'Any Bertrana ens ha portat la reedició de tres títols d'Aurora Bertrana (Girona 1892 - Berga 1974), la viatgera per excel·lència de les lletres catalanes del segle xx. Al setembre, Club Editor va publicar *Tres presoners* dins de la col·lecció juvenil en què ja va recuperar la novel·la fa una dècada, en una nova edició que torna a reproduir el text de 1957 però inclou un postfaci elaborat per a l'ocasió. A l'octubre, Rata va publicar *Paradisos oceànics* i *Paraísos oceánicos*, és a dir, tant el llibre de viatges que Bertrana va donar al públic el 1930 (reeditat el 1988 i el 1993 per La Sal i Edicions de l'Eixample) com la seva traducció de 1933, *Islas de ensueño* (mai recuperada fins avui); es tracta de dos volums bessons –el català incorpora els afegits de Bertrana a la versió castellana i aquesta canvia de nom per equipar-se a la catalana–, que inclouen alguns fragments de les memòries de l'autora, fotografies de l'època i escrits diversos d'introducció i tancament (un menys en el cas de la versió en castellà).

Si calia renovar l'interès dels lectors actuals per l'escriptora gironina, recuperar-ne dos títols que tenen una significació especial dins del conjunt de la seva producció era una de les maneres de fer-ho. *Paradisos oceànics* és el primer llibre de Bertrana i una obra pionera dins de la literatura catalana. No només enceta la llista dels llibres de viatges d'autora en la nostra llengua –fins aleshores no se n'havia publicat cap de firmat per una dona–, sinó que hi inaugura la prosa de tema polinesi, tot entroncant amb alguns corrents literaris europeus que encara no havien tingut representació a Catalunya (i fins que el 1964 no apareix *La ruta blava*, de Josep M. de Sagarra, *Paradisos oceànics* ostenta aquest darrer mèrit en solitari). *Tres presoners* és el primer llibre sobre la Segona Guerra Mundial que Bertrana aconsegueix editar i marca, des d'aquesta perspectiva, un punt d'inflexió temàtica i formal en la seva trajectòria. Després dels llibres de viatges i de la narrativa que es relaciona directament amb les experiències de l'autora a la Polinèsia, el Marroc i Suïssa –després de *Paradisos oceànics* (1930), *Islas de ensueño* (1933), *Peikea, princesa caníbal* (1934), *L'illa perduda* (1935), *El Marroc sensual i fanàtic* (1936), *Edelweiss* (1937), *Fenua Tahiti* (1943), *Vértigo de horizontes* (1952), *La isla perdida* (1954)

i *Camins de somni* (1955)–, i abans d'*Entre dos silencis* (1958), *Tres presoners* suposa la introducció del tema bèl·lic i de la reflexió moral sobre la condició humana en la literatura de la gironina, cosa que la connecta amb algunes de les tendències clau de la narrativa europea i catalana de postguerra.

Què hi trobarà, el públic d'avui, en l'un i l'altre? D'una banda, *Paradisos oceànics* ofereix la prosa fresca i lleugera d'una viatgera moderna, desimbolta, crítica, cosmopolita, desenfadada, divertida i, sobretot, fascinada per un món ja desaparegut: la Polinèsia francesa de la segona meitat dels anys vint. Entre 1926 i 1929, Oceania va seduir Bertrana, que en va extreure una pedrera creativa fonamental, hi va poder desplegar la vocació literària, va trobar-hi la via d'èxit professional i hi va viure molt feliç, cosa que es deixa sentir en el llibre. *Tres presoners*, en canvi, és una història construïda per una escriptora tant marcada a foc per la Guerra Civil i l'exili com profundament afectada per la Segona Guerra Mundial i les seves conseqüències a Étobon, un petit poble francès. Després de 1939 i de 1945 res no seria, mai més, el mateix. No obstant això, calia mantenir l'esperança: refer-se malgrat el dolor, recomençar sense oblidar, aprendre del passat i, des del present, optar pel futur. Morir (literalment o en vida) o mirar endavant: aquestes són les opcions que es plantegen, al relat, mitjançant la convivència entre enemics després de l'armistici.

Vet aquí, en síntesi, l'Aurora Bertrana de preguerra i de la primera postguerra. *Paradisos oceànics* i *Tres presoners* en possibiliten un tast als lectors interessats. Uns lectors que han de saber, tanmateix, que l'obra literària d'aquesta dona amb una vida literalment extraordinària va força més enllà. Esperem que, quan s'acabi l'Any Bertrana, els editors segueixin facilitant-nos l'accés als seus llibres. Podem alegrar-nos que ja hi hagi algun compromís ferm en aquest sentit.